

Nr 343.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till arbetsrådet m. m.; given Stockholms slott den 30 april 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 april 1942.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans-, jordbruks- och handelsdepartementen anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller.

Inledning.

Kostnaderna för arbetsrådets verksamhet bestridas från två under femte huvudtiteln anvisade förslagsanslag, nämligen ett anslag till arbetsrådet: avlöningar och ett anslag till arbetsrådet: omkostnader. För budgetåret 1941/42 har det förra av dessa anslag upptagits till 113,400 kronor och det senare till 18,700 kronor.

I en av *besparingsberedningen* utarbetad promemoria har beredningen i syfte att nedbringa kostnaderna för arbetsrådets verksamhet avgivit förslag till vissa ändringar i rådets organisation m. m.

Över sagda promemoria har *arbetsrådet* den 23 september 1941 avgivit utlåtande. Samtidigt har rådet framlagt sina beräkningar rörande medelsbehovet för rådet under budgetåret 1942/43.

I anledning av besparingsberedningens promemoria samt arbetsrådets däröver avgivna utlåtande hava vidare yttranden avgivits av *riksförsäkringsanstalten, socialstyrelsen, statskontoret, svenska arbetsgivareföreningen, landssekretariatet* samt *de anställdas centralorganisation*.

Vid tidpunkten för avlåtande till riksdagen av årets statsverksproposition var utredningen i förevarande frågor ännu icke avslutad. På min hemställan föreslog därför Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen, under femte huvudtiteln punkterna 11 och 12, riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1942/43, allenast upptaga ifrågavarande anslag med tillsvärdare beräknade belopp. Avlöningsanslaget har därvid beräknats till 106,600 kronor och omkostnadsanslaget till 17,700 kronor.

Jag ber nu att få till slutlig behandling upptaga dessa anslagsfrågor och därmed sammanhängande spörsmål. Innan jag närmare ingår på besparingsberedningens förslag, vill jag lämna en redogörelse för arbetsrådets arbetsuppgifter och organisation m. m.

Arbetsrådets arbetsuppgifter och organisation m. m.

Arbetsrådet har i huvudsak till uppgift att handlägga de ärenden, som jämlikt lagen om arbetstidens begränsning (allmänna arbetstidslagen) den 16 maj 1930, lantarbetstidslagen den 15 juni 1939 och arbetstidslagen för detaljhandeln den 22 juni 1939 tillhöra rådets ämbetsbefattning. Bestämmelser rörande arbetsrådets sammansättning och beslutförhet äro meddelade i respektive arbetstidslagar.

Enligt *allmänna arbetstidslagen* skall arbetsrådet bestå av minst sju ledamöter, vilka utses av Konungen för en tid av två år i sänder. Av ledamöterna utses två efter förslag av sådana rikssammanslutningar av arbetsgivare, vilkas medlemmar sysselsätta tillhopa minst 50,000 arbetare och två efter förslag av sådana rikssammanslutningar av arbetare, som räkna minst 50,000 medlemmar. Övriga ledamöter utses bland personer, som icke kunna anses företräda arbetsgivar- eller arbetarintressen. En av dem förordnar Konungen till ordförande och en annan till dennes ställföreträdare. Minst en av de utan förslag utsedda skall vara lagkunnig man, vilken fullgjort vad författningarna föreskriva om dem, som må nyttjas uti domarämbete.

Ärenden, som behandlas av arbetsrådet, må avgöras av fem ledamöter, så ock av fyra, där de äro om beslutet ense. Vid besluts fattande skola lika antal representanter för arbetsgivare och arbetare samt minst en lagfaren ledamot bland dem, som utsetts utan förslag, närvara.

Beslut, som enligt 6 eller 7 § *allmänna arbetstidslagen* ankommer på arbetsrådet, må i brådskande fall meddelas av dess ordförande eller vid förfall för denne av hans ställföreträdare eller vid förfall jämväl för ställföreträdaren av den tredje utan förslag utsedde ledamoten. Har beslut i sådan ordning

meddelats, skall arbetsrådet vid första därefter följande sammanträde taga under omprövning, huruvida beslutet skall äga bestånd.

För tjänstgöring i arbetsrådet vid handläggning av ärende, som avses i *lantarbetstidslagen* utser Konungen två ledamöter, den ene efter förslag av arbetsgivarföreningarnas förtroenderåd, den andre efter förslag av landsorganisationen. Dessa ledamöter eller suppleanter för dem skola alltid närvara vid behandling av ärenden, som avses i nämnda lag och då ersätta två av de efter förslag enligt allmänna arbetstidslagen utsedda ledamöterna. I övrigt gäller om rådets beslutförhet de i allmänna arbetstidslagen intagna bestämmelserna.

Motsvarande bestämmelser äro även meddelade i *arbetstidslagen för detaljhandeln*. Om de två särskilda ledamöter, som alltid skola närvara vid behandling av ärende enligt ifrågavarande lag, utsäges dock icke att de skola utses efter förslag. Det heter i stället om dem, att de skola »utses bland personer, som kunna anses företräda» arbetsgivarna respektive arbetstagarna.

Förenämnda i allmänna arbetstidslagen intagna bestämmelser om bemyndigande för ordföranden att meddela interimistiska beslut äga enligt *lantarbetstidslagen* eller *arbetstidslagen för detaljhandeln* motsvarande giltighet för där aysedda fall.

För arbetsrådet har Kungl. Maj:t den 24 januari 1941 utfärdat instruktion (nr 54). I instruktionen föreskrives bland annat följande.

När ordföranden är förhindrad att utöva sin befattning, inträder, därest Kungl. Maj:t icke annorledes förordnar, ordförandens ställföreträdare i utövning av hans åligganden. Vid förhinder även för ställföreträdaren uppehålls befattningen såsom ordförande av den återstående utan förslag utsedde ledamoten eller, där de utan förslag utsedda ledamöternas antal överstiger tre, av den bland dem, som arbetsrådet förordnar därtill.

Ordföranden äger, där han så finner lämpligt, själv övertaga ärendes beredning och föredragning i rådet.

Annan utan förslag utsedd ledamot åligger att efter ordförandens bedömande övertaga ärendes beredning och föredragning i rådet.

Arbetsrådet skall sammanträda i regel minst två dagar varje vecka å tid, som ordföranden bestämmer.

Kungl. Maj:t har den 22 juni 1939 fastställt följande av riksdagen godkända personalförteckning för rådet, att gälla från och med den 1 juli 1939.

Personalförteckning.

Befattning.	Lönegrad.
<i>Tjänstemän å ordinarie stat.</i>	
1 ledamot, tillika byråchef	A 30
1 sekreterare	A 26
1 notarie	A 21
1 kansliskrivare	A 11
1 kanslibiträde	A 7
<i>Extra ordinarie tjänsteman i högre lönegrad än den 20:e.</i>	
1 sekreterare	Eo 26

Utöver den i personalförteckningen upptagna personalen finnes hos rådet anställda 1 amanuens (Eo 14), 1 kontorsbiträde (Eo 4), 1 skrivbiträde (Eo 2), 1 vaktbiträde (Eo 2) och 1 tjänsteman med ett månadsarvode av 350 kronor.

Befattningen såsom rådets ordförande och chef innehaves sedan åtskilliga år av ledamoten, tillika byråchefen, som i förstnämnda egenskap uppbär ett årsarvode av 4,000 kronor. Övriga ledamöter av rådet åtnjuta dels årsarvodena, som utgå med 2,000 kronor till ordförandens ställföreträdare och 1,500 kronor till annan ledamot, dels ock dagarvoden.

Beträffande dagarvoden gälla följande av Kungl. Maj:t den 22 juni 1939 meddelade bestämmelser.

Annan ledamot av arbetsrådet än ordföranden och chefen ävensom suppleant för sådan ledamot äger att för varje dag, han deltagit i sammanträde i arbetsrådet, dock beträffande ledamot högst 120 dagar under ett budgetår, åtnjuta dagarvode, som skall utgå med 30 kronor till ordförandens ställföreträdare och dennes suppleant samt med 20 kronor till annan ledamot och suppleant för sådan ledamot.

Därest suppleant icke är bosatt i Stockholm eller där har sin verksamhet förlagd eller till följd av annat allmänt uppdrag, för vilket ersättning åtnjutes, där uppehåller sig, äger han, utöver nyssnämnda belopp, i dagarvode uppbära ytterligare 10 kronor, och skall vad sålunda stadgas äga motsvarande tillämpning för det fall, att suppleant i ledamots ställe tjänstgör vid förrättning utom Stockholm.

Därest på grund av dessa bestämmelser ävensom föreskrifterna i allmänna resereglementet med därtill hörande tilläggsbestämmelser till ledamot eller suppleant under samma dygn skall utgå såväl dagarvode som traktamentsersättning, skall emellertid ledamoten eller suppleanten eljest tillkommande dagarvode minskas med ett belopp, motsvarande den till honom utgående traktamentsersättningen.

Den närmaste tillsynen över rådets kansli handhaves, därest ordförande- och byråchefsbefattningarna icke äro förenade, av byråchefen och eljest av den sekreterare, som av rådet därtill förordnas.

Enligt gällande instruktion åligger det byråchefen att bereda och föredraga ärende, som hör till rådets ämbetsbefattning, allenast därest ordförande- och byråchefsbefattningarna icke innehavas av samma person. För närvarande är antalet föredragande tjänstemän i rådet tre nämligen de två sekreterarna och notarien.

Besparingsberedningens promemoria.

Besparingsberedningen har i sin promemoria lämnat vissa uppgifter till belysande av rådets arbetsbörda. Sålunda har beredningen till en början uppgjort följande *tablå utvisande antalet under åren 1930—1940 till rådet inkomna ärenden samt antalet under samma tid av rådet hållna sammanträden*. Tablåen har följande utseende.

Tid	Allmänna arbetstidslagen		Lantarbetstidslagen		Arbetstidslagen för detaljhandeln		Andra ärenden	Summa ärenden	Totalt antal sammanträdesdagar
	ärenden	sammanträden	ärenden	sammanträden	ärenden	sammanträden			
1930	2,169	45					28	2,189	45
1931	2,745	44					20	2,765	44
1932	1,913	46					32	1,945	46
1933	1,737	43					29	1,766	43
1934	2,678	49					22	2,700	49
1935	3,142	51					33	3,175	51
1936	3,346	49	96	7			37	3,479	52
1937	3,703	56	1,054	39			32	4,789	89
1938	3,632	57	2,844	69			67	6,543	115
1939	4,333	74	733	45	435	12	60	5,561	99
1940	4,958	92	286 ¹	27 ¹	1,120	49	—	6,364	107

¹ Lantarbetstidslagen suspenderad under tiden ¹⁸/₇—¹⁸/₁₀ 1940.

I anslutning därtill har beredningen anfört följande.

Antalet inkommande ärenden hade under tiden närmast efter den första arbetstidslagens ikraftträdande varit mycket stort, men hade efter ett år snabbt sjunkit. Sålunda hade inkommit under tiden ¹/₁₁—³¹/₁₂ 1919 1,415 ärenden, under år 1920 2,905 ärenden och under år 1921 929 ärenden. Under de därpå följande fyra åren hade antalet inkommande ärenden hållit sig vid omkring 1,000.

En motsvarande utveckling kunde iakttagas beträffande ärendena rörande *lantarbetstidslagen*. Under år 1937 hade inkommit 1,054 ärenden, under år 1938 2,844, men under år 1939 allenast 733 ärenden. Den för år 1940 redovisade siffran, 286, gäve icke någon ledning, då lantarbetstidslagen varit suspenderad under 6 månader av detta år. Siffrorna för inkommande ärenden enligt *arbetstidslagen för detaljhandeln* hade varit för tiden ¹/₁₀—³¹/₁₂ 1939 435 och för år 1940 1,120. Under år 1941 eller 1942 torde här en stark minskning vara att förutse.

Antalet inkommande ärenden enligt *allmänna arbetstidslagen* hade år 1939 sprungit upp från 3,632 år 1938 till 4,333. En ytterligare stark stegring hade ägt rum 1940, vars siffra blev 4,958. Denna siffra hade emellertid påverkats av hjälpaktionerna för Finland. Om hänsyn även togs till den allmänna utvecklingen på industriens område torde kunna antagas att även antalet ärenden rörande den allmänna arbetstidslagen inom den närmaste tiden skulle komma att väsentligt sjunka.

Beredningen har även meddelat, att antalet till rådet inkomna ärenden under första kvartalet 1941 utgjort 713, därav 486 ärenden enligt allmänna arbetstidslagen, 57 ärenden enligt lantarbetstidslagen och 170 ärenden enligt arbetstidslagen för detaljhandeln, medan antalet till rådet inkomna ärenden under första kvartalet 1940 utgjort 1,227, fördelade sig å respektive lagar med 831, 90 och 306.

Följande tablå utvisar de år 1940 inkomna, till allmänna arbetstidslagen, hänförliga ärendenas fördelning efter beskaffenhet, därvid till jämförelse medtagits motsvarande siffror för år 1927.

Ärendets beskaffenhet.	Antal ärenden	
	År 1927.	År 1940.
1 § (lagens tillämplighet å visst arbete)	7	10
2 § (lagens tillämplighet å viss arbetstagare)	0	4
Andra frågor rörande lagens tillämpning	3	6
5 § (utsträckning av den ordinarie arbetstiden)	295	2,642
6 § (nödfallsarbete)	260	484
Tillstånd enligt 6 §	10	51
7 § 3 mom. (övertidsarbete)	516	1,168
7 § 4 mom. (övertidsarbete för minderåriga)	85	316
8 § (övertidens bokföring)	249	164
Remisser	—	—
Förfrågningar m. m.	79	39
	Summa 1,504	4,884.

Beredningen uttalar sig härefter närmare beträffande vissa av dessa ärendesgrupper och anför i sådant avseende bland annat.

De ärenden, som avsåge utsträckning av den ordinarie arbetstiden (5 §) hade, med undantag för år 1932, oavbrutet vuxit i antal med resultat att de under jämförelseperioden 1927—1940 niodubblats. Antalet beslut i dylika ärenden under år 1940 vore högre än antalet inkomna ärenden eller 3,297. Besluten avsåge ärenden av följande beskaffenhet.

1) 1,667 beslut innehöлле medgivande att arbetstiden med avvikelse från huvudstadgandena i 4 § finge begränsas så, att den i genomsnitt för viss angiven tidrymd komme att uppgå till högst 48 timmar i veckan (1 mom.). Sådana medgivanden kunde lämnas när för visst arbete arbetstiden i väsentlig mån vore beroende av årstiden eller väderleken eller på grund av annat förhållande vore av växlande längd. Av dessa 1,667 beslut hade 1,590 avsett utkörare vid bagerier, bryggerier m. m.

2) 107 beslut innehöлле medgivande att arbete finge pågå jämväl under sön- och helgdagar (2 mom.). Av dessa beslut hade 32 avsett post- och nattvakter m. fl.

3) 1,372 beslut rörde medgivande av undantag beträffande arbete, som påginge allenast under kortare tid eller medförde synnerligen ringa ansträngning eller tillgodosåge ändamål av synnerligen stort allmänt intresse (3 mom.). Av dessa hade 615 beslut avsett vakter tillsatta i anledning av rådande luftskyddstillstånd.

4) 151 beslut hade avsett medgivande, som finge lämnas, då det av uttalande av arbetarnas sammanslutning eller sammanslutningar eller annorledes framginge, att det stora flertalet av de arbetare, som skulle beröras av undantaget, funne detsamma önskvärt och arbetstiden ej därigenom komme att oskäligen utsträckas (5 mom.).

Tillstyrkan från vederbörande sammanslutningars sida hade förelegat i 3,157 av här ifrågavarande 3,297 fall. Endast i 140 fall hade sålunda medgivande lämnats utan att dylik tillstyrkan förelegat. Den stora ökningen av antalet ärenden berodde i största utsträckning på att tillstånd enligt 5 § tidigare lämnats att gälla tills vidare, medan det numera begränsats att gälla i allmänhet högst 1 år.

De siffror i tablån, vilka vid sidan av dem, som avsåge utsträckning av den ordinarie arbetstiden, tilldroge sig det största intresset, vore de, som avsåge övertidsarbete (7 § 3 mom.). Den fördubbling, som här inträtt, torde till stor del bero på tidsförhållandena. Antalet beslut under år 1940 hade varit något högre än antalet inkomna ärenden eller 1,196. Av dem hade 618 avsett arbetare vid mekaniska verkstäder samt andra järn- och metallvarufabriker, 169 arbetare vid textilfabriker och 116 arbetare vid boktryckerier och bokbinderier m. m., för att nu nämna de tre största grupperna.

I 1,148 av här avsedda 1,196 fall hade medgivandena tillstyrkts av vederbörande arbetare eller deras organisationer och allenast i 48 fall hade alltså dylik tillstyrkan icke förelegat. Medgivande lämnades i allmänhet för en tid av 3 månader.

Besparingsberedningen framhåller vidare, att en viktig del av handläggningen av de på arbetsrådet ankommande ärendena försigginge under resor till olika arbetsplatser, samt lämnar vissa uppgifter angående resdagar och förrättningsdagar utom Stockholm för rådets ordförande, övriga ledamöter och tjänstemän.

Besparingsberedningen erinrar, att medan — fränsett utgifterna för hyra — kostnaderna för rådets verksamhet under budgetåret 1933/34 uppgått till 45,452 kronor, motsvarande kostnader för budgetåret 1941/42 beräknats till 132,100 kronor, vilket innebure i det närmaste en tredubbling. Ökningen sammanhänge — anför beredningen — visserligen med att nya arbetsuppgifter tillkommit genom lantarbetstidslagen och arbetstidslagen för detaljhandeln, varjämte antalet ärenden enligt allmänna arbetstidslagen visat en avsevärd stegring. Beredningen har emellertid funnit en väsentlig minskning av utgifterna böra genomföras.

Beträffande giltighetstiden för rådets beslut föreslår beredningen, att rådets medgivanden böra lämnas att gälla tills vidare utan viss tidsbegränsning i alla de fall, där detta tidigare plägat ske. Några reella intressen skulle härigenom icke bliva lidande, då de parter eller organisationer, vilka berördes av ett meddelat tillstånd, kunde, när de önskade, påkalla ny prövning av tillståndet. I de fall, åter, där en viss tidsbegränsning låge i sakens natur, syntes tillstånd kunna lämnas för längre perioder än 3 månader.

Beredningen förordar vidare vissa ändringar med avseende å beslutanderätten inom rådet och antalet ledamöter i det samma. I denna del anför beredningen.

Beslutanderätten borde i vissa fall överlätas åt arbetsrådets ordförande. Så borde ske, när fråga vore om medgivanden, vilka arbetarna eller deras organisationer tillstyrkt, eller då parterna efter förhandlingar — eventuellt inför representanter för arbetsrådet — eljest kommit till enighet. I dylika fall vore det — särskilt med hänsyn till den stadga i tillämpningen, som numera vunnits — icke erforderligt att inkalla partsrepresentanter för att deltaga i rådets beslut.

Antalet ledamöter, som ägde deltaga i arbetsrådets beslut, borde kunna begränsas från högst 7 till högst 5. Däremot borde den femte ledamoten i regel icke särskilt inkallas i andra fall än när enighet icke kunnat uppnås.

Under tid, då ordförandebefattningen vore förenad med befattningen såsom byråchef, tillika ledamot, syntes böra gälla, att föredragande sekreterare

eller notarie hos arbetsrådet skulle inträda såsom ledamot vid behandlingen av de ärenden, som föredragningen avsåge. Sådan tjänsteman torde icke böra särskilt utses till ledamot eller suppleant för ledamot, i varje fall syntes särskilt dagarvode vid dylik tjänstgöring icke böra ifrågakomma.

Rörande det antal sammanträdesdagar, som kan beräknas bli-
va erforderligt inom rådet, anför beredningen i detta sammanhang.

Antalet sammanträdesdagar skulle enligt beredningens uppfattning utan svårighet kunna begränsas till 1 dag i veckan även utan ändring i bestämmelserna om ordförandens kompetens att ensam avgöra vissa ärenden. Med det av rådet förordade förslaget till ändring i detta avseende skulle antalet sådana ärenden, som komme att avgöras i rådet, starkt sjunka. I rådet skulle avgöras dels ärenden enligt 1 och 2 §§ resp. lagar (avseende frågor om lagarnas tillämplighetsområden), beträffande vilka ärenden beredningen funnit att de icke lämpligen borde avgöras av ordföranden ensam, och dels ärenden av annan natur, i vilka parterna icke kunnat enas. Då dessa ärenden utgjorde en mycket ringa del av till rådet inkommande ärenden torde antalet erforderliga sammanträden helt bli beroende av med vilken skyndsamhet ett inkommet ärende av här ifrågavarande slag behöfve avgöras. I detta hänseende kunde framhållas, att ärende enligt 5 § allmänna arbetstidslagen i allmänhet icke vore av brådskande natur och att ordföranden beträffande ärenden enligt 6 och 7 §§ ägde rätt att lämna interimistiska medgivanden. Beredningen hade kommit till den uppfattningen, att antalet erforderliga sammanträdesdagar borde beräknas till 12 för år eller i medeltal 1 sammanträdesdag i månaden.

Beredningen förordar härefter vissa förändringar med avseende å arvodena till rådets ledamöter. Beredningen anför.

Årsarvodena till andra rådets ledamöter än ordföranden och ställföreträdande ordföranden syntes böra indragas. Vad särskilt anginge de ledamöter, som vore att anse som partsrepresentanter, lede systemet med årsarvode till uppenbara orättvisor. Då det nuvarande dagarvodet syntes utgöra skäligen ersättning för ledamotskapet föresloges icke någon ändring i dess belopp. Dock torde den rätt till förhöjt dagarvode, som för närvarande under vissa omständigheter tillkomme suppleant, böra utsträckas att gälla jämväl ledamot, som icke uppbure årsarvode.

Det till ordförandens ställföreträdare utgående årsarvodet torde böra reduceras till det belopp om 1,300 kronor, varmed det utgått för tiden närmast före lantarbetstidslagens tillkomst, och dagarvodet torde böra utgå med högre belopp än 20 kronor allenast för dag, under vilken ställföreträdaren inträdde i ordförandens tjänsteåligganden. Någon rimlig anledning att tillerkänna ordförandens ställföreträdare suppleant högre dagarvode än annan suppleant kunde beredningen icke finna föreligga.

Beredningen ansåge sig icke böra föreslå ändring under nuvarande ordförandens tjänstetid i det till denne utgående arvodet å 4,000 kronor för år.

Vad beträffar rådets personalorganisation erinrar beredningen, att densamma icke blivit utbyggd i den utsträckning, som år 1939 förutsattes bli nödvändig i anledning av tillkomsten av lantarbetstidslagen och arbetstidslagen för detaljhandeln. Sålunda hade två planerade tjänster, en amanuens- och en skrivbiträdestjänst, icke blivit tillsatta, varjämte en arvodesbefattning indragits. Att år 1939 en överskattning av arbetsbördan å

rådets kansli ägt rum kunde numera anses bestyrkt av erfarenheterna från år 1940, under vilket år antalet inkommande ärenden syntes hava kulminerat.

Rörande möjligheterna till begränsning av rådets personal uttalar sig beredningen härefter på följande sätt.

Vid bedömande av den ordinarie uppsättningen sådana tjänster, med vilka vore förenad föredragningskyldighet eller åliggande att biträda föredragande med utredningsarbete och uppsättning av utgående expeditioner, hade beredningen att utgå från att ordförandebefattningen icke vore förenad med byråchefstjänsten. Skulle nämligen genom nämnda förening en extra förstärkning av arbetskrafterna på kansliet anses erforderlig, torde detta behov böra tillgodoses genom anställande av icke ordinarie arbetskraft.

Förutsattes alltså, att nämnda tjänster icke vore förenade, borde det enligt beredningens mening ankomma på byråchefen att närmast svara för ärendenas beredning och föredragning inför rådet eller ordföranden. Överlämnades ärende till underordnad tjänsteman för föredragning borde byråchefen före föredragningen genomgå ärendet med denne när dess natur sådant påkallade. Vidare borde byråchefen deltaga i justeringen av alla de utgående skrivelser, vilka skulle undertecknas av ordföranden.

Byråchefen borde medhinna att — därest erforderlig personal ställdes till hans förfogande — själv övertaga föredragningen av huvudparten av förekommande ärenden. Sålunda torde behov av att överlämna ärenden till annan föredragande i regel endast uppkomma vid den arbetsanhopning, som brukade inträda under hösten.

I anledning härav borde vid kansliet finnas — förutom byråchefstjänsten — en ordinarie befattning, vars innehavare hade till huvudsaklig uppgift att biträda byråchefen med ärendenas beredning och med uppsättningen av utgående expeditioner. Utöver nämnda notariegöromål borde det åligga denne tjänsteman att övertaga föredragningen av de ärenden, som för sådant ändamål överlämnades till honom, och vid semester eller annan ledighet för byråchefen tjänstgöra såsom dennes vikarie. Med hänsyn härtill förefölle det befogat att tjänstemannen i fråga åtnjuter en något bättre löneställning än såsom notarie. Beredningen kunde dock icke finna det i och för sig påkallat med en högre befattning för ändamålet än en tjänst såsom sekreterare i lönegraden A 24.

För annat biträde med beredning av ärenden för föredragning och uppsättning av arbetsrådets beslut borde det enligt beredningens mening vara tillräckligt med icke ordinarie personal i amanuens tjänsteställning.

Under en lång följd av år hade ordförandesysslan innehafts av den tjänsteman hos rådet, som närmast ansvarat för ärendenas föredragning i rådet och expeditionen av rådets beslut. Under tiden före lantarbetstidslagens tillkomst hade i följd härav ordföranden varit ensam föredragande i rådet. Vissa betänkligheter av principiell innebörd skulle kunna riktas mot en sådan anordning. Enligt beredningens mening borde den också anses föranledd av personliga förhållanden. Med hänsyn till det sätt, varpå arbetsrådet under sin nuvarande ledning förmått fullgöra sina uppgifter, saknade beredningen anledning att ifrågasätta någon ändring härvidlag.

Uppenbart vore emellertid, att ifrågavarande förening av tjänster ur arbetsbesparingssynpunkt vore ändamålsenlig. De ärenden, som innehavaren av de förenade tjänsterna hade att i egenskap av ordförande taga befattning med, vore nämligen desamma, som han hade att handlägga i egenskap av byråchef. Undantag utgjorde måhända den kontroll, som ordföranden enligt

instruktionen skulle utöva över rådets medelsförvaltning, och den därmed sammanhängande skyldigheten att företaga inventeringar. Det tillskott i byråchefens åligganden, som innehavet av ordförandebefattningen medförde, vore alltså icke i nämnvärd mån av tidskrävande natur och torde icke heller i och för sig kunna anses påkalla förstärkning av arbetskrafterna å kansliet.

I samband härmed ville beredningen erinra att föredragningskyldighet och åliggande att hava närmaste tillsynen över rådets kansli enligt instruktionen åvilade byråchefen endast för det fall att ordförande- och byråchefsbefattningarna icke innehades av samma person. Detta villkor torde böra utgå ur instruktionen.

Vidkommande biträdespersonalen vore att märka, att under den å rådets avlöningsstat för budgetåret 1941/42 upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal inräknats ett belopp om 900 kronor till kostnad för renskrivning enligt räkning samt för annat tillfälligt arbetsbiträde, främst avsett att täcka det behov av extra arbetskraft, som brukade inträda under hösten. Emellertid hade under hösten 1940 någon extra arbetskraft icke behövt tagas i anspråk. Då rådets arbetsbörd dock nämnda höst visat en sedvanlig säsongmässig stegring, hade beredningen övervägt möjligheten av att minska jämväl antalet vid rådet heltidsanställda biträden. För en sådan åtgärd talade även den omständigheten att ett genomförande av förslaget om rätt för ordföranden att i vissa fall ensam meddela beslut skulle medföra en viss minskning i skrivarbetet och ökad möjlighet att effektivt utnyttja ifrågavarande arbetskraft. Beredningen föresloge med hänsyn härtill att biträdespersonalen minskades med en heltidsbefattning.

Under återopande av det anförda finge beredningen föreslå indragning av följande icke-ordinarie personal, nämligen en sekreterare i lönegraden Eo 26 och ett skrivbiträde i lönegraden Eo 2. Därjämte borde den ordinarie sekreterartjänsten överföras å övergångsstat och å ordinarie stat uppföras en befattning såsom sekreterare i lönegraden A 24, som dock ej finge tillsättas så länge den å övergångsstat uppförde sekreteraren kvarstode i tjänst. Därutöver torde vid uppkommande ledighet å notarietjänsten i lönegraden A 21 böra övervägas, huruvida densamma borde bibehållas eller ersättas med en extra ordinarie amanuensbefattning.

Yttranden i anledning av besparingberedningens promemoria.

Yttranden av allmän innebörd.

Flera myndigheter hava i anledning av förslaget gjort uttalanden av allmän innebörd. Sålunda framhåller *arbetsrådet*, bland annat, att upprätthållandet av den betydelsefulla sociala arbetstidslagstiftningen i hög grad vore beroende av rådets verksamhet samt anför vidare följande.

Den auktoritet, som rådet syntes äga, torde framför allt hava sin grund i att arbetsgivare och arbetare vore medvetna om att från deras egna läger utsedda kunniga och erfarna personer tillvaratoge deras intressen och övade inflytande på rådets beslut. Arbetsrådets beslut rörande tolkningen och tillämpningen av arbetstidslagarna vunne därigenom större förtroende hos arbetsgivare och arbetare än som eljest skulle vara fallet. Man torde därför vid förekommande ändringar i rådets organisation, arbetssätt m. m. böra framgå med stor försiktighet och varsamhet; ändringar, som innebure en »byråkratisering» av rådets verksamhet eller minskade förtroendet för dess avgöranden, kunna medföra allvarliga vådor för upprätthållandet av den

sociala arbetstidslagstiftningen. Ett bibehållande av rådets auktoritet vore givetvis särskildt betydelsefullt i nuvarande kristider, då tvister rörande arbetsförhållandena mer än eljest borde undvikas. — Enligt rådets mening borde frågan om eventuella ändringar i rådets organisation, arbetssätt m. m. anstå till dess nuvarande kristidsförhållanden upphört.

Socialstyrelsen uttalar, att en omläggning av arbetsrådets verksamhet efter de av besparingsberedningen uppdragna linjerna skulle i viss mån förändra rådets karaktär. Den anknytning till arbetsmarknadens huvudparter, som skapats genom att dessas representanter kontinuerligt deltog i rådets beslut, skulle vid ett genomförande av de föreslagna ändringarna i verksamhetsformen försvagas. Arbetstidslagstiftningen berörde emellertid ett för den sociala freden betydelsefullt område. Skulle det stöd, som rådet åtnjöte genom partsrepresentationen, förminskas, kunde denna lagstiftning åsamkas allvarlig skada.

Riksförsäkringsanstalten framhåller bland annat vikten av att icke till följd av besparingsåtgärder arbetsrådets sakkunskap förringas och dess auktoritet gentemot arbetsgivare och arbetare nedsättes.

I det yttrande, som avgivits av *svenska arbetsgivareföreningen*, förklarar föreningen, att den funnit de resultat, vartill beredningen kommit, beaktansvärda och att den erhållit den uppfattningen att på längre sikt vissa besparingsmöjligheter funnes i arbetsrådets stat. Föreningen fortsätter.

Även om de belopp, som kunde inbesparas icke vore alltför betydande, borde dock varje besparingsmöjlighet även på detta område tillvaratagas. Då emellertid den nuvarande krisen medfört en fortgående ökning av rådets arbetsbörda samtidigt som vissa av rådets tjänstemän i betydande utsträckning varit inkallade till militärtjänstgöring, funne föreningen att några besparingsmöjligheter beträffande rådet för närvarande knappast föreläge, i varje fall ej i form av indragning av tjänster. Det förefölle ej heller föreningen tillrådligt, att under nuvarande förhållanden någon egentlig omläggning av rådets arbetssätt företoges. Föreningen ville därför föreslå, att några mera genomgripande förändringar för närvarande icke vidtoges beträffande rådet, men att frågan om förändringar i rådets organisation och arbetssätt upptoges i hela dess vidd, då mera normala förhållanden åter inträtt.

Statskontoret har uttalat sig på följande sätt.

Det syntes ligga i sakens natur, att arbetsrådet under den tid av mer än tjugu år, som förflutit, sedan rådet organiserades såsom självständig myndighet, hunnit förvärva sådan erfarenhet vid handläggningen av arbetstidsärenden, att dess beslut med avseende å tolkningen och tillämpningen av gällande lagstiftning på området i åtskilliga fall måste anses hava fått en mer eller mindre expeditionsmässig karaktär. En viss förenkling i rådets arbetssätt ävensom en begränsning av dess organisation, framför allt beträffande kanslipersonalen, syntes fördenskull böra vidtagas. Å andra sidan borde självfallet tillses, att ändringar i dylikt syfte icke gåves sådan innebörd, att de skulle försvåra upprätthållandet av rådets verksamhet eller minska förtroendet för dess avgöranden, vilket — såsom rådet framhållit — särskilt i nuvarande kristider skulle kunna medföra vissa vådor för bibehållandet av rådets auktoritet.

Även med fullt beaktande av nämnda omständigheter funne statskontoret

emellertid besparingsberedningens organisationsförslag i stort sett vara av beskaffenhet att kunna genomföras utan risk för några konsekvenser av nyss antydd art.

Yttranden i särskilda frågor.

Jag övergår härefter till en redogörelse för den ståndpunkt, som i yttrandena intagits till de olika i besparingsberedningens promemoria framlagda förslagen.

Vad först beträffar beredningens förslag om förlängd giltighetstid för rådets beslut har detta förslag i huvudsak avstyrkts av *arbetsrådet*, som i ämnet anfört följande.

Besparingsberedningen hade ansett, att en icke obetydlig lättnad i arbetsrådets arbetsbörda skulle ernås, därest rådets medgivanden lämnades att gälla tills vidare utan tidsbegränsning i alla de fall, där detta tidigare brukat ske. Ett genomförande av beredningens förslag skulle emellertid medföra betydande olägenheter. Av arbetsrådet medgivna undantag från bestämmelserna om ordinarie arbetstid — det vore dessa undantag som avsåges i beredningens uttalande — grundade sig, så vitt fråga ej vore om dispens allenast efter överenskommelse, på att arbetet utfördes under vissa i lagen angivna förhållanden, som icke avvika från det normala och därigenom motiverade eftergift. Arbetsförhållandena inom en viss industri eller ett visst företag kunde emellertid växla i ganska stor omfattning och detta även inom relativt korta tidrymder: en del av driften nedlades, en ny tillverkning upptoges, nya maskiner med annat arbetssätt anskaffades, rationalisering med annan disponering av arbetskraften vidtoges o. s. v. Allt detta gjorde, att de förhållandena, som i ett visst fall motiverat dispens, efter icke allt för lång tid ej längre vore för handen. Före år 1930, då allmänna arbetstidslagen ägde provisorisk giltighet för 2 à 3 år i sänder, hade ofta dispenser medgivits att gälla tills vidare, d. v. s. för den tid varunder respektive lag varit i kraft. I övergångsbestämmelserna till nämnda lagar ävensom till 1930 års allmänna arbetstidslag, vilken i motsats till de föregående vore av permanent natur, stadgades, att eftergift, som av arbetsrådet med stöd av tidigare lag beviljats utan tidsbegränsning, skulle fortfarande tills vidare äga giltighet. Sedan 1930 års lag trätt i kraft hade successivt företagits en revision av de sålunda utan tidsbegränsning gällande dispensererna. Det hade därvid visat sig, att över hälften av nämnda dispenser vid tidpunkten för revisionen av skilda anledningar varit helt eller delvis obehövliga. Det vore klart, att det vore ägnat att skapa oreda och i viss mån verka uppluckrande för lagens efterlevnad, om för obegränsad tid medgivna dispenser efter loppet av viss tid icke längre hade något underlag i verkligheten. — Beredningen hade vidare som skäl för sin ståndpunkt anfört, att några reella intressen icke skulle bli lidande genom beredningens förslag, då de parter eller organisationer, vilka berördes av ett meddelat tillstånd kunde, när de önskade, påkalla ny prövning av tillståndet. Arbetsrådets erfarenheter ginge emellertid i den riktningen, att parterna av olika anledningar icke använde sig av denna möjlighet och en dylik framställning om förnyad prövning endast ägde rum i sällsynta undantagsfall. Arbetsrådet finge därför bestämt avstyrka beredningens förslag, att dispenser skulle lämnas utan tidsbegränsning. — En viss ehuru ganska obetydlig lättnad i rådets arbetsbörda kunde emellertid vinnas därigenom, att rådet för vissa av de eftergifter, varom vore fråga, utsträckte giltighetstiden från ett år, som dittills varit praxis, till flera år. Det kunde framhållas, att arbetsrådet under senare tid tillämpat detta förfaringsätt.

Socialstyrelsen framhåller för sin del, att det låge i sakens natur, att risker för lagstiftningens upprätthållande i praktiken skulle kunna befaras, därest i överensstämmelse med beredningens förslag dispenser i ökad utsträckning lämnades att gälla tills vidare. I vad mån dispenser kunde medgivnas för längre tid än som nu vore brukligt syntes böra överlätas åt arbetsrådet att bedöma från fall till fall.

Landssekretariatet anför, att — med hänsyn till angelägenheten av att förebygga missbruk av meddelade tillstånd till utökad arbetstid — som regel borde gälla, att dispenserna gjordes tidsbestämda.

Även *de anställdas centralorganisation* uttalar sig i samma riktning. Organisationen påpekar, att arbetsrådet genom tidsbegränsningen erhöle effektiv möjlighet att kontrollera, att arbetstagarpartens samtycke fortfarande vore för handen.

I motsats härtill har *statskontoret* tillstyrkt besparingsberedningens förslag i ämnet. Ämbetsverket anför, att i vart fall giltighetstiden för rådets beslut borde kunna utsträckas åtskilligt utöver vad som nu syntes vara förhållandet.

Besparingsberedningens förslag rörande minskning av antalet ledamöter i arbetsrådet har i flertalet yttranden avstyrkts.

Arbetsrådet yttrar sig på följande sätt.

Förslaget, som innebure, att vid rådets sammanträden skulle närvara högst en representant för respektive arbetsgivare och arbetare, skulle enligt rådets uppfattning medföra allvarliga olägenheter. De ärenden, som handlades enligt allmänna arbetstidslagen, berörde så vitt skilda områden inom industri och annan näring, som omfattades av nämnda lag, att två representanter från vardera sidan finge anses vara ett minimum för tillgodoseende av den erfarenhet och sakkunskap, utan vilka rådets auktoritet skulle äventyras. Ett genomförande av beredningens förslag skulle vidare innebära, att vid handläggningen av ärenden enligt lantarbetstidslagen och arbetstidslagen för detaljhandeln icke skulle närvara någon av de arbetsgivar- eller arbetarrepresentanter, som utsetts enligt bestämmelserna i allmänna arbetstidslagen. En dylik sammansättning av rådet skulle utan tvivel medföra vådor ur synpunkten av kontinuitet i rådets avgöranden. Arbetsrådet hade nämligen dittills sökt att i möjligaste mån genomföra en enhetlig och likartad tolkning och tillämpning av de tre arbetstidslagarna. Att så kunnat ske hade till stor del varit beroende på att en representant från vardera arbetsgivar- och arbetarsidan, utsedda för handläggningen av ärenden enligt allmänna arbetstidslagen, jämväl deltagit i avgörandena av ärenden enligt de båda övriga arbetstidslagarna. Den stadga och enhetlighet i rådets praxis, som därigenom erhållits, torde icke böra underskattas. Det av beredningen uppmärksammade förhållandet, att rådets beslut i regel vore enhälliga, och vilket förhållande av beredningen syntes hava tolkats så, att de av rådet behandlade ärendena knappast föranledde någon meningsskiljaktighet, berodde i hög grad på den omständigheten, att vid rådets överläggningar ävensom vid förhandlingar vid besök på arbetsplatser förekommande stridiga åsikter kunnat sammanjämkas.

Socialstyrelsen anför bland annat.

Enligt förslaget skulle allenast en representant för vardera partssidan deltaga i besluten. Styrelsen måste beteckna en sådan anordning som mindre

lämplig. Det borde beaktas, att en partsrepresentant på ett så känsligt område som arbetstidslagstiftningens kunde ställa berättigade anspråk på att vid sitt ställningstagande få samverka med ytterligare en representant för samma part. Det förhölle sig vidare otvivelaktigt så, att ett avgörande, bakom vilket stode dubbla representanter för vardera sidan, i längden mottoges med väsentligt större förtroende än vad fallet skulle vara vid enkel representation. För arbetsrådets del tillkomme, såsom rådet framhållit, betydelsen av att partsrepresentant för ärenden enligt allmänna arbetstidslagen jämväl deltog i prövningen av ärenden enligt lantarbetstidslagen och arbetstidslagen för detaljhandeln.

Nedskärningen av antalet ledamöter, som äga deltaga i rådets beslut, från högst sju till högst fem vore — anför *landssekreteriatet* — med hänsyn särskilt till vikten av en enhetlig praxis på arbetstidslagstiftningens område en olycklig åtgärd. Sekretariatet understryker särskilt den stora betydelsen av att partsrepresentanterna för mål enligt allmänna arbetstidslagen jämväl deltaga i prövningen av mål enligt lantarbetstidslagen och arbetstidslagen för detaljhandeln.

Även *de anställdas centralorganisation* motsätter sig en minskning av antalet ledamöter i rådet.

Ikke heller *statskontoret* har ansett sig kunna biträda beredningens förslag. Statskontoret uttalar, att ämbetsverket ikke kunnat värja sig för den också av arbetsrådet hävdade uppfattningen, att den stadga och enhetlighet i rådets praxis, som ernåtts genom den nu gällande ordningen för handläggningen av ärenden enligt de olika arbetstidslagarna, skulle vid bifall till beredningens förslag kunna mer eller mindre äventyras. Statskontoret anser däremot, att några olägenheter ikke skulle behöva uppstå, om genom uteslutande av den tredje utan förslag utsedde ledamoten antalet rådsledamöter sänktes till sex.

Riksförsäkringsanstalten, som ikke direkt uttalar sig angående ledamotsantalet i rådet, framhåller emellertid, att de ärenden, som handlades av rådet, ofta vore av betydande intresse ur yrkesinspektionens synpunkt och att det därför vore av vikt, att ikke i besparingssyfte sådana organisationsåtgärder vidtoges, som vore ägnade att förminska yrkesinspektionens möjligheter att genom någon sin representant fortlöpande följa rådets verksamhet och deltaga i dess avgöranden.

Besparingsberedningens förslag rörande överflyttande i vissa fall av beslutanderätten från rådet till dess ordförande har avstyrkts av arbetsrådet, socialstyrelsen, landssekreteriatet och de anställdas centralorganisation, medan en reservant i socialstyrelsen ävensom statskontoret i huvudsak givit förslaget sin anslutning.

Sin ståndpunkt i ämnet motiverar *arbetsrådet* sålunda.

Besparingsberedningen hade ansett, att antalet sammanträdesdagar skulle kunna minskas till i genomsnitt ett sammanträde i månaden. Beredningen hade därvid tänkt sig, att detta skulle åstadkommas genom att åt rådets ordförande överlätes att fatta beslut i alla sådana ärenden, i vilka bifall till före-

liggande framställning tillstyrkts av arbetarparten eller i vilka enighet eljest ernåtts.

Till en början kunde framhållas, att de ärenden, i vilka tillstyrkan sålunda föreläge, visserligen kvantitativt vore betydande, men att de vid föredragningen och fattande av beslut icke toge lång tid i anspråk. Ett uteslutande av dessa ärenden från föredragning inom rådet spelade på den grund ingen nämnvärd roll ur synpunkten av minskning av antalet sammanträdesdagar.

I fråga om de ärenden åter, som ur principiell eller praktisk synpunkt vore av stor räckvidd eller i vilka bifall icke tillstyrkts från arbetarsidan, skulle den av beredningen anvisade utvägen med endast ett sammanträde i månaden vara synnerligt oläglig. Enligt nu gällande arbetstidslagar ägde ordföranden icke att mellan sammanträdena meddela beslut i ärenden, som avsåge dispenser enligt 5 § i de olika arbetstidslagarna (utökning av den ordinarie arbetstiden eller annan fördelning än i 4 § av resp. lagar stadgas). Då ansökningar om förlängning av ordinarie arbetstid för tillgodoseende av den militära och ekonomiska försvarsberedskapens krav under nu rådande förhållanden vore vanligen förekommande, kunde avstyrkande yttranden från arbetarpartens sida medföra till sina konsekvenser ödesdigra uppskov med dylika ärendens handläggning. Ett genomförande av beredningens förslag förutsatte en lagändring, som medgäve ordföranden rätt att i dylika ärenden fatta beslut mellan sammanträdena.

Att till arbetsrådet inkomna ansökningar om eftergifter från bestämmelserna i arbetstidslagarna så ofta som fallet vore tillstyrktes av arbetarparten hade utan tvivel sin grund i det förtroende för rådets avgöranden, som skapats genom att arbetarnas egna representanter deltog i rådets beslut. Det av beredningen föreslagna förfarandet kunde lätteligen rubba förtroendet för rådets verksamhet och sålunda — genom att från arbetarsidan i större omfattning än ditills avstyrkande yttranden lämnades — i stället för minskning giva anledning till ökning av rådets arbetsbörda.

Såsom ledamot av rådet tjänstgjorde sedan många år chefen för riksförsäkringsanstaltens arbetarskyddsbyrå. Det hände ej sällan, att i yttranden över ansökningar — även om yttrandena utmyнна i tillstyrkande av bifall — gjordes anmärkningar mot hygieniska förhållanden, skyddsanordningar eller dylikt på arbetsplatserna. Det vore tydligen av allmänt intresse, att yrkesinspektionen genom nämnda ledamots närvaro vid sammanträdena så skyndsamt som möjligt finge del av dessa erinringar.

Jämlikt 9 § 8 mom. lagen om arbetstidens begränsning ägde ordföranden i fråga om ansökningar om övertid att i brådskande fall meddela beslut. Hade sådant beslut fattats, skulle rådet vid sitt första därefter följande sammanträde taga under omprövning, huruvida beslutet skulle äga bestånd. Nämnda bestämmelse gällde även övertid, som kunde beviljas enligt lantarbetstidslagen och arbetstidslagen för detaljhandeln. Dittills hade inom arbetsrådet iakttagits den praxis, att ordföranden i synnerligen brådskande fall fattat beslut mellan rådets sammanträden. Därvid hade i regel beslut meddelats interimistiskt för mycket kort tid (en eller ett par veckor), varefter rådet vid efterföljande sammanträde såväl prövat ordförandens beslut som avgjort ärendet i vad avsåge övertid under längre tid framåt. — Den av beredningen föreslagna anordningen innebure, att ordföranden i de allra flesta ärenden ensam skulle fatta beslut. Det vore givet, att bestämmelsen om att rådet skulle pröva om beslutet skulle äga bestånd med ett sådant arbets sätt komme att nedsjunka till en tom formalitet. Därigenom skulle åstadkommas en »byråkratisering» i strid mot grundlinjerna för rådets verksamhet. Denna »byråkratisering» skulle minska ledamöternas inflytande på rådets verksamhet och medföra, att ledamöterna ej så ofta som nödigt vore komme i kontakt

med näringslivets aktuella krav samt utan tvivel föranleda en ödesdiger minskning i förtroendet för rådets avgöranden. En dylik sänkning av arbetsrådets auktoritet kunde näppeligen uppvägas av den relativt ringa besparing i rådets utgifter, som den föreslagna åtgärden skulle medföra.

Socialstyrelsens yttrande är i denna del av följande innehåll.

Enligt beredningens förslag skulle det faktiska avgörandet i en mängd ärenden delegeras till arbetsrådets ordförande. Rådets sammanträden skulle minskas till i genomsnitt ett i månaden. Vid sådant sammanträde skulle arbetsrådet pröva de beslut, som ordföranden interimistiskt fattat. Man syntes då rätt väsentligt ha avlägsnat sig från den ursprungliga organisationstanken. Att denna emellertid varit riktig framginge av det förtroende, med vilket parterna mottagit arbetsrådets avgöranden. Den good will, som därigenom skapats för arbetstidslagstiftningen under arbetsrådets nuvarande organisation, måste betraktas som en tillgång av största betydelse. Därtill komme, att en förändrad organisationsform enligt beredningens förslag i denna del knappast skulle medföra någon nämnvärd besparing, eftersom ifrågavarande ärenden enligt vad styrelsen förutsatte icke kunde föranleda någon utökning av antalet eljest erforderliga sammanträden. Däremot skulle den vara psykologiskt oklok och kunna skapa konsekvenser på arbetsmarknaden, som ur samhällets synpunkter bleve mindre önskvärda.

Landssekreterariatet har anslutit sig till vad arbetsrådet i ämnet anför.

De anställdas centralorganisation gör följande uttalanden.

Organisationen ville understryka det olämpliga i att tillstyrkan från de närmast berörda arbetstagarerna skulle vara tillräcklig för att överflytta beslutanderätten från arbetsrådet till dess ordförande. Med hänsyn till att organisationsväsendet inom vissa områden av arbetsmarknaden ännu ej vunnit absolut fasthet vore det av synnerligen stor vikt, att frågan om undantag från arbetstidslagarnas tillämpning gjordes till föremål för en noggrann och allsidig prövning. Detta förutsatte, att sådana sakkunniga, vilka direkt representerade arbetsgivare och arbetstagare, medverkade i besluten. Trots att det ytterst sällan förekommit att arbetsrådet avslagit framställning, som tillstyrkts av arbetstagarparten, vore det för upprätthållande av beslutens auktoritet betydelsefullt att partsrepresentanterna deltagit i ärendenas behandling. Risken förefunnes alltid, att en mindre arbetstagargrupp kunde tillstyrka ett beslut, vars konsekvenser för en stor kår i övrigt den ej hade förutsättning att bedöma.

Statskontoret anför.

Statskontoret ansåge hinder icke föreligga för att på arbetsrådets ordförande överflytta beslutanderätten i sådana ärenden, som avsåge medgivanden, om vilka parterna enats. Av den av beredningen lämnade redogörelsen framginge nämligen, att beträffande under år 1940 avgjorda ärenden, som avsåge utsträckning av den ordinarie arbetstiden (5 § allm. arbetstidslagen), rådets beslut tillstyrkts av vederbörande sammanslutningar i 3,157 av 3,297 fall samt att i fråga om beslut jämlikt 7 § samma lag dylikt tillstyrkande förelegat i 1,148 av 1,196 fall. Med hänsyn därtill och då ordföranden redan jämlikt gällande bestämmelser ägde meddela interimistiska beslut i ärenden angående övertidsarbete, syntes det — i betraktande jämväl av den stadga i rättstillämpningen, som numera torde hava vunnits — icke vara behövt, att arbetsrådet toge under särskild omprövning, huruvida dylika beslut skulle äga bestånd eller ej. Statskontoret tillstyrkte därför bifall till beredningens förslag.

Jämlikt instruktionen för arbetsrådet skulle rådet sammanträda i regel minst två dagar varje vecka. Det högsta antalet sammanträdesdagar, varunder dagarvode finge utgå, vore för närvarande 120 för budgetår. I syfte att nedbringa kostnaderna för dagarvoden och med hänsyn till de föreslagna förenklingarna i rådets arbets sätt hade beredningen förordat, att antalet erforderliga sammanträdesdagar skulle fastställas till tolv per år eller i medeltal en dag varje månad. Statskontoret vore ense med besparingsberedningen därom, att — därest den förordade rationaliseringen av rådets arbets sätt komme till stånd — en icke ringa begränsning av antalet sammanträdesdagar med därav följande kostnadsbesparing borde kunna åvägabringas. Med hänsyn till önskvärdheten av att rådets arbetsresultat icke onödigtvis fördröjdes syntes dock en så betydande reduktion av dagantalet, som beredningen föreslagit, icke tillräddig. Ämbetsverket förordade i stället, att antalet sammanträdesdagar fixerades till 50 à 55 för år eller till i medeltal en dag i veckan.

En reservant i socialstyrelsen har uttalat, att besparingsberedningens förslag syntes utvisa, att åtskilliga av de på arbetsrådets prövning ankommande ärenden vore av sådan natur, att deras avgörande borde utan olägenhet kunna delegeras till rådets ordförande.

Över besparingsberedningens förslag rörande arvoden a t i l l a r b e t s r å d e t s l e d a m ö t e r o c h s u p p l e a n t e r hava yttranden avgivits av arbetsrådet, statskontoret och landssekreteriatet.

Arbetsrådet har gjort följande uttalanden.

I Kungl. Maj:ts proposition till 1919 års lagtima riksdag angående anslag till arbetsrådet m. m. hade föredragande departementschefen uttalat följande: »För att arbetsrådet skall på ett tillfredsställande sätt kunna fylla sin ansvarsfulla uppgift, är det av största vikt, att detsamma tillföres nödig kompetens och sakkunskap. Avlöningsförmånerna för rådets ledamöter böra därför göras så förmånliga, att de för uppdraget lämpligaste personerna kunna förvärfvas.» Detta uttalande ägde utan tveivel fortfarande giltighet. Det syntes ofrånkomligt, att rådets ledamöter erhöle särskilt årsarvode för sin ansvarsfyllda uppgift. Ledamöterna åtnjöte visserligen dagarvode för varje sammanträde de bevistade i rådet, men detta arvode utgjorde allenast ersättning för tid, som ledamöterna därigenom ginge förlustiga för upprätthållandet av andra befattningar eller för utförandet av privat verksamhet. Till ledamöternas åligganden hörde dock icke blott att närvara vid rådets sammanträden och deltaga i besluten. Ledamöterna måste även utom tiden för sammanträdena ägna sig åt de ärenden, som vore föremål för handläggning i rådet: i förväg noggrant sätta sig in i ärendena, konferera med organisationer för olika fack inom näringslivet, med uppmärksamhet följa utvecklingen på arbetstidslagstiftningens område m. m. Årsarvodet vore vidare avsett att i viss mån utgöra ersättning för ledamöternas befattning med ärenden under tjänsteresor för rådets räkning. Ett uttryck härför vore, att suppleant — vilken icke åtnjöte årsarvode — under tjänsteresa erhöle högre dagarvode än ordinarie ledamot.

Ledamöternas årsarvoden hade tidigare utgått med högre belopp än vad för närvarande vore fallet. Det vore att märka, att årsarvodet till ordförandens ställföreträdare från tidpunkten för arbetsrådets tillkomst (år 1919) till och med den 30 september 1923 utgått med 12,000 kronor jämte dyrtidstillägg samt att övriga ledamöters årsarvoden till och med utgången av sistnämnda år uppgått till 5,000 kronor jämte dyrtidstillägg.

I samband med tillkomsten av lantarbetstidslagen år 1936 hade årsarvodet för ordförandens ställföreträdare, vilket sedan den 1 juli 1933 utgått med 1,300 kronor, höjts till 2,000 kronor och årsarvodet för övriga ledamöter från förutvarande 1,200 till 1,500 kronor. Sedan dess har den inträdda och alltjämt fortgående stegringen i levnadskostnaderna medfört, att ledamöternas arvoden, som icke vore förenade med rörligt tillägg, i realiteten undergått och alltjämt underginge en minskning. Tillkomsten av lantarbetstidslagen och den år 1939 utfärdade arbetstidslagen för detaljhandeln hade dessutom medfört ökning i ledamöternas arbetsbörda.

Något sakligt skäl till sänkning av det dagarvode, som sedan många år utgått till ordförandens ställföreträdare, hade icke av beredningen anförts.

Arbetsrådet funne sålunda för sin del — även med beaktande av de statsfinansiella skäl som kunde ligga till grund för besparingsberedningens uttalande — att någon sänkning av de till rådets ledamöter utgående års- och dagarvodena icke borde äga rum.

Landssekreterariatet har anslutit sig till de synpunkter, som framförts av arbetsrådet. Landssekreterariatet erinrar ock om att sekretariatet i annat sammanhang avstyrkt ett av besparingsberedningen framlagt förslag om borttagande av årsarvodena till vissa ledamöter av arbetsdomstolen.

Statskontoret har förordat vissa jämkningar i det av beredningen framlagda förslaget. Statskontoret antör i huvudsak följande.

Beredningens förslag med avseende å arvodena till rådets ledamöter kunde statskontoret icke helt biträda. Såsom arbetsrådet framhallit, hörde det till ledamöternas åligganden icke blott att närvara vid rådets sammanträden utan även att mellan sammanträdena ägna måhända mången gång icke obetydlig tid åt att sätta sig in i de ärenden, som skulle föredragas vid kommande sammanträden, att konferera med olika fackorganisationer m. m. Det torde ligga i sakens natur, att en dylik förhandsberedning vore ur olika synpunkter av stort värde för den kommande handläggningen av ärendena inom rådet. Då årsarvodena vore avsedda att utgöra ersättning för detta förberedande arbete, syntes det statskontoret icke lämpligt att utan vidare slopa desamma. Beredningen hade i en tidigare promemoria föreslagit indragning av årsarvodena till arbetsdomstolens ledamöter. Statskontoret hade i yttrande den 27 oktober 1941 över detta förslag tillstyrkt, att gottgörelse till sagda ledamöter skulle utgå endast i form av dagarvode. Därvid vore emellertid att märka, att dagarvodena till arbetsdomstolens ledamöter vore väsentligt högre än motsvarande arvoden till arbetsrådets ledamöter. Statskontoret finge fördenskull tillstyrka beredningens nu föreliggande förslag på det sätt, att ämbetsverket föresloge, att årsarvodet till annan ledamot av arbetsrådet än ordföranden och ordförandens ställföreträdare indroges, men att i stället dagarvodet till annan ledamot och till suppleant för denne ökades från 20 kronor till 30 kronor. Därest antalet sammanträdesdagar fastställdes till en dag i veckan innebure förslaget, att sagda ledamöter skulle äga åtnjuta ersättning med 520 kronor för arbetet mellan sammanträdesdagarna eller med 10 kronor för varje dags hemarbete. Någon sänkning av dagarvodet till ordförandens ställföreträdare och dennes suppleant torde icke böra vidtagas. Däremot synes intet vara att invända mot, att årsarvodet till ställföreträdaren i enlighet med vad beredningen föreslagit reducerades till det belopp, varmed detsamma utgått vid tiden närmast före lantarbetstidslagens tillkomst, eller till 1.300 kronor.

Med anledning av besparingsberedningens förslag rörande arbetsrådets personal hava yttranden avgivits av arbetsrådet, svenska arbetsgivareföreningen, landssekretariatet och statskontoret.

Arbetsrådet uttalar sig först rörande förslaget om nedflyttning av den ordinarie sekreterartjänsten hos rådet från lönegraden A 26 till lönegraden A 24. Rådet anför härom.

Arbetsrådets ursprungliga stat (1919) hade bland annat upptagit två föredragande ledamöter med arvoden å 12.000 kronor samt en sekreterare tillika föredragande, med avlöning enligt tredje normalgraden (byråchefslön). Under år 1920 måste ytterligare två sekreterare, tillika föredragande, i tredje normalgraden samt en sekreterare i andra normalgraden anställas. Under tiden från och med den 1 januari 1921 till den 1 juli 1926 tjänstgjorde hos rådet — förutom under vissa tider en eller två sekreterare i andra normalgraden — en sekreterare med föredragningsskyldighet och byråchefslön. Under tiden från och med den 1 juli 1926 till tidpunkten för ikraftträdandet av 1936 års lantarbetstidslag ombesörjdes föredragningen jämte sekreterargörömlen huvudsakligen av ordföranden, tillika byråchefen. I samband med tillkomsten av nämnda lag anställdes hos rådet en ordinarie sekreterare i 26:e lönegraden. Arbetsrådet hade hemställt, att sekreterartjänsten — i anslutning till den anordning, som ursprungligen avsetts i fråga om sekreterarbefattningen hos rådet och som sedermera under lång tid tillämpats — skulle placeras i 30:e lönegraden. Placeringen av sekreterartjänsten i 26:e lönegraden hade grundats på ett utlåtande av statskontoret, som förklarar sig hava blivit övertygat om att anställandet av en sekreterare med föredragningsskyldighet vore av behovet påkallat men ansett att nämnda befattningshavare — i enlighet med inom den civila statsförvaltningen i övrigt gällande praxis — borde erhålla lön enligt sistnämnda lönegrad.

Besparingsberedningen syntes motivera sitt förslag att sänka lönegradsplaceringen för sekreteraren därmed, att föredragning av ärenden inom rådet endast vid fall av särskild arbetsanhopning skulle överlåtas åt denne samt att ordföranden själv skulle övertaga föredragningen av huvudparten av förekommande ärenden. Beredningens uttalande vore emellertid på denna punkt icke fullt klart. I sitt uttalande utginge nämligen beredningen till en början ifrån, att ordförandebefattningen i rådet — i motsats till vad som sedan lång tid vore fallet — icke vore förenad med byråchefstjänsten och komme därvid till det resultatet, att föredragningen i huvudsak borde ombesörjas av byråchefen. Huruvida så enligt beredningens mening borde vara fallet även vid en förening av nämnda befattningar framginge icke av uttalandet.

Enligt arbetsrådets uppfattning borde — åtminstone så länge ordförande- och byråchefsbefattningarna innehades av samma person — föredragningen av ärenden inom rådet handhas av sekreterare. De förhållanden, som år 1936 motiverade tillsättandet av en sekreterartjänst med föredragningsskyldighet ägde fortfarande bestånd. Den omständigheten, att rådets verksamhetsområde sedan dess utökats genom tillkomsten av arbetstidslagen för detaljhandeln, talade ytterligare emot att ordföranden belastades med vittgående föredragningsskyldighet. Det vore att märka, att antalet till rådet inkomna ärenden, som år 1925 utgjort omkring 1.000, år 1940 stigit till över 6.000.

Arbetsrådet ansåge, att den ordinarie befattningen såsom sekreterare hos rådet borde bibehållas i nuvarande lönegrad A 26. I detta sammanhang kunde framhållas, att 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga i sitt den 21 maj 1941 avgivna betänkande angående revision av tjänsteförteckningen i

vad avsåge allmänna civilförvaltningen icke framlagt något förslag om nedflyttning av sekreterartjänsten hos rådet till lägre lönegrad.

Med avseende å den extra ordinarie sekreterarbefattningen hos rådet har rådet gjort följande uttalanden.

I samband med tillkomsten av 1939 års arbetstidslag för detaljhandeln hade tillsatts en sekreterarbefattning i lönegraden Eo 26. Dennes tjänsteåligganden hade väsentligen varit av samma slag som den ordinarie sekreterarens göromål. Besparingsberedningen hade anmärkt, att arbetstidslagen för detaljhandeln icke medfört fullt så stor stegring i rådets arbetsbörda som beräknats vid tiden för rådets anslagsäskanden i anledning av tillkomsten av den nya lagen. Även om detta i viss mån vore riktigt, hade dock antalet ärenden enligt arbetstidslagen för detaljhandeln utvisat en fortgående ökning. Sedan sistnämnda lags tillkomst hade vidare ärenden enligt allmänna arbetstidslagen ökat i antal. Beredningen ansåge, att rådets arbetsbörda kulminerat under år 1940. Detta vore emellertid icke fallet. Beredningen hade för att belysa tendensen anfört siffror, som avsåge antalet inkomna ärenden under första kvartalet 1941 jämförda med motsvarande siffror för samma kvartal år 1940. Utsträcktes emellertid jämförelsen — såsom numera vore möjligt — till längre tidsperiod, erhöles en annan bild av läget. Under tiden 1 januari—30 september 1940 hade sålunda till arbetsrådet inkommit 3,905 ärenden enligt allmänna arbetstidslagen, 151 ärenden enligt lantarbetstidslagen och 698 ärenden enligt arbetstidslagen för detaljhandeln eller sammanlagt 4,754 ärenden. Motsvarande siffror för tiden 1 januari—30 september 1941 vore 3,653, 101 och 1,038 eller sammanlagt 4,792. Sistnämnda siffror visade sålunda i jämförelse med föregående år en ökning av rådets arbetsbörda.

Lantarbetstidslagen av den 15 juni 1939 och arbetstidslagen för detaljhandeln av den 22 juni samma år upphörde att gälla den 1 november 1942, respektive den 1 januari 1943. Dessa lagar torde emellertid — såvitt nu kunde överblickas — komma att ersättas med nya, reviderade arbetstidslagar för de verksamhetsområden, som omfattades av nämnda lagar. Det vore att vänta, att dessa reviderade arbetstidslagar åtminstone under en övergångsperiod komme att medföra en ökning i rådets arbetsbörda.

De av kriget orsakade exceptionella förhållandena i vårt land hade medfört ökade krav på arbetsrådet. Det gällde sålunda bland annat att i tvistiga ärenden företaga noggranna utredningar, därvid måste undersökas å ena sidan vilka militära eller försvarsekonomiska skäl som nödvändiggjorde en utökning av produktionen och å andra sidan vilka möjligheter, som föreläge att åstadkomma detta utan tillgripande av utsträckt ordinarie arbetstid eller övertid. Det vore givet, att en indragning av den extra ordinarie sekreterartjänsten under nuvarande förhållanden kunde innebära allvarliga vådor för arbetsrådets verksamhet. — Därtill komme en annan omständighet, som under rådande krisförhållanden gjorde en dylik åtgärd olämplig. Av de nuvarande innehavarna av sekreterarbefattningarna vore den ene reservofficer och den andre landstormsofficer. De vore vid olika tillfällen inkallade till militärtjänstgöring. Det vore givet, att stora svårigheter för organiserandet av arbetet inom rådet skulle uppstå, om extra ordinarie sekreterartjänsten indroges.

Med hänsyn till det anförda anser arbetsrådet, att frågan om indragning av den extra ordinarie sekreterartjänsten bör anstå så länge nuvarande förhållanden bestå eller i varje fall till dess en stabilisering i läget inträtt.

Vidare avstyrker arbetsrådet förslaget om minskning av biträdespersonalen med ett skrivbiträde i lönegraden Eo 2. Rådet anför i denna del följande.

Beredningen hade såsom skäl för minskningen till en början anført, att under den å rådets avlöningsstat för innevarande budgetår upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal inräknats ett belopp av 900 kronor till kostnad för renskrivning enligt räkning samt för annat tillfälligt arbetsbiträde, främst avsett att täcka det behov av extra arbetskraft, som brukade inträda under hösten, samt att under hösten 1940 någon extra arbetskraft icke behövt tagas i anspråk, trots att rådets arbetsbördan då visat en sedvanlig säsongmässig stegring. Nämnade av beredningen anmärkta förhållande, som hade sin grund i att rådets arbetsbördan icke stegrats i den grad, som vid tillkomsten av arbetstidslagen för detaljhandeln antagits, syntes kunna åberopas som skäl för en nedsättning i rådets anslagsäskanden för nästkommande budgetår med ifrågavarande belopp, 900 kronor, men kunde enligt rådets mening icke motivera en indragning av en skrivbiträdestjänst. Arbetsrådet hade sedan år 1938 haft full sysselsättning för två skrivbiträden och hade dessutom vid tillfällena av arbetsanhopning nödgats anlita tillfällig skrivhjälp. Att arbetsrådet trots den sedan dess i det stora hela oförändrade arbetsbördan under senare tiden endast i mycket ringa omfattning behövt taga extra arbetskraft i anspråk berodde på att rådet genom en alltjämt fortgående rationalisering — genom utökad användning av tryckta blanketter, stencilering av vissa utskrifter m. m. — sökt att i möjligaste mån förenkla kontorsarbetet och effektivisera personalens arbete. — Beredningen hade vidare anført, att ett genomförande av beredningens förslag om rätt för ordföranden att i vissa fall ensam meddela beslut skulle medföra en viss minskning i skrivarbetet. Den något jämnare fördelning av skrivarbetet — någon minskning kunde det icke bli fråga om — som skulle kunna åstadkommas genom en dylik anordning, vilken rådet såsom förut angivits ansåge icke böra komma till stånd, spelade obetydlig roll och syntes näppeligen kunna inverka på frågan om en skrivbiträdestjänst borde bibehållas eller icke.

Till arbetsrådets uttalande rörande rådets personalbehov har *landssekreterariatet* helt och hållet anslutit sig, medan *svenska arbetsgivareföreningen* framhållit, att för närvarande möjlighet knappast syntes föreligga att verkställa indragning av tjänster hos rådet.

Statskontoret har icke ansett sig kunna förorda besparingsberedningens förslag om nedflyttning av den ordinarie sekreterartjänsten från lönegraden A 26 till lönegraden A 24. Däremot har ämbetsverket tillstyrkt beredningens förslag om indragning av den extra ordinarie sekreterartjänsten och av en extra ordinarie skrivbiträdestjänst. Vidare har statskontoret föreslagit, att den ordinarie notariebefattningen skulle uppföras på övergångsstat för att vid inträffande ledighet ersättas med en amanuens tjänst.

Departementschefen.

Medan allmänna arbetstidslagen gäller utan tidsbegränsning, upphöra — såsom arbetsrådet i sitt yttrande framhållit — lantarbetstidslagen och arbetstidslagen för detaljhandeln att gälla den 31 oktober respektive den 31 december 1942. Förslag till ny lantarbetstidslag och ny arbetstidslag för detalj-

handeln hava emellertid utarbetats och anmäler jag denna dag i annat sammanhang dessa lagförslag för remiss till lagrådet. Enligt förslagen, som i stort sett överensstämma med nuvarande lagar, skulle den nya lantarbetstidslagen träda i kraft, såvitt den avser arbetsrådets befogenhet och verksamhet, den 1 juli 1942 och i övrigt den 1 november 1942 samt gälla till och med den 31 oktober 1945, medan den nya arbetstidslagen för detaljhandeln skulle träda i kraft, såvitt den avser arbetsrådets befogenhet och verksamhet, den 1 augusti 1942 och i övrigt den 1 januari 1943 samt gälla till och med den 31 december 1945.

I sammanhang med frågan om ny arbetstidslag för detaljhandeln anmäler jag denna dag för remiss till lagrådet även förslag till ny butikstängningslag, avsedd att tillämpas för tiden 1 januari 1943—31 december 1945 och att träda i stället för den nuvarande butikstängningslagen av den 22 juni 1939, som gäller för tiden 1 januari 1940—31 december 1942. Under det att för närvarande arbetsrådet icke har att utöva några funktioner enligt butikstängningslagen, skulle enligt förslaget i ämnet rådet få till uppgift att i vissa fall träffa avgöranden och avgiva utlåtanden angående lagens tillämpning. Vid bifall till lagförslaget har man att räkna med att arbetsrådets arbetsbörda skall — i varje fall till en början — komma att i viss utsträckning ökas. Enligt förslaget skall arbetsrådet redan från och med den 1 oktober 1942 äga meddela beslut enligt den nya lagen, dock med verkan tidigast från lagens ikraftträdande.

Jag övergår därefter till en prövning av de olika i besparingsberedningens promemoria framlagda förslagen.

Vad först beträffar besparingsberedningens förslag, att högst fem ledamöter skulle få deltaga i handläggningen av ärende i rådet, medan enligt gällande arbetstidslagar motsvarande antal är sju, innebär detta förslag att blott en representant för arbetsgivarna och en för arbetarna skulle kunna deltaga i rådets beslut. I de avgivna yttrandena hava starka betänkligheter framförts mot förslaget. Sålunda har anförts, att en reduktion av partsrepresentationen skulle innebära en minskning av den erfarenhet och sakkunskap, som står rådet till buds, och därmed äventyra rådets auktoritet. Vidare har framhållits, att, därest förslaget genomfördes, detta skulle få som konsekvens att vid handläggningen av ärenden enligt lantarbetstidslagen och arbetstidslagen för detaljhandeln icke skulle kunna närvara någon av de arbetsgivar- eller arbetarrepresentanter, som utsetts enligt bestämmelserna i allmänna arbetstidslagen, och att en dylik sammansättning av rådet skulle medföra vådor ur synpunkten av kontinuitet i rådets avgöranden. Då jag till fullo delar de sålunda framförda betänkligheterna, anser jag mig icke kunna biträda beredningens förslag.

Icke heller statskontorets förslag om minskning av antalet ledamöter i rådet till sex genom uteslutande ur rådet av den tredje utan förslag utsedde ledamoten kan jag förorda. Ett bifall till detta förslag skulle nämligen även medföra minskade möjligheter att tillföra rådet den sakkunskap på olika områden, varav rådet måste anses vara i behov. Därjämte skulle förslagets

genomförande medföra en av omständigheterna knappast motiverad rubbning i den nuvarande proportionen mellan antalet opartiska ledamöter å ena sidan och antalet partsrepresentanter å den andra.

Vidkommande härefter beredningens förslag om överflyttande å ordföranden av beslutanderätten i alla sådana ärenden, i vilka bifall till föreliggande framställning tillstyrkts av arbetarparten eller i vilka enighet mellan parterna eljest uppnåtts, delar jag de farhågor, som uttalats av bland andra arbetsrådet och socialstyrelsen, för att förtroendet för rådet skulle komma att i avsevärd mån minskas, därest — såsom skulle ske vid bifall till förslaget — rådets partsrepresentanter i flertalet ärenden ställdes helt utanför avgörandet. Jag hyser vidare den uppfattningen att det, även om förslaget genomfördes, icke skulle bliva möjligt att i den utsträckning beredningen tänkt sig inskränka antalet rådssammanträden. Arbetstidsärendena äro nämligen ofta nog av den natur att ett avgörande måste träffas utan längre dröjsmål och beslut bör i tveksamma fall icke annat än rent interimistiskt kunna träffas av rådets ordförande. Sannolikt skulle därför den uppkommande besparingen bliva tämligen obetydlig. Med hänsyn härtill kan jag icke finna att de med förslaget förenade fördelarna uppväga därmed följande olägenheter.

I konsekvens med den ståndpunkt, som jag sålunda intagit, anser jag mig icke böra ifrågasätta några ändringar i allmänna arbetstidslagens bestämmelser rörande antalet ledamöter i rådet eller rörande sättet för utövande av beslutanderätten inom rådet. Ej heller förordar jag vid anmälan denna dag av förslagen om ny lantarbetstidslag och ny arbetstidslag för detaljhandeln i berörda hänseenden andra bestämmelser än som gälla enligt nuvarande lagar i ämnet.

Vidare vill jag påpeka, att enligt det förslag till ny butikstängningslag, som jag denna dag anmäler för remiss till lagrådet, för tjänstgöring i arbetsrådet vid handläggning av ärenden, som avses i lagen, av Konungen skola utses två med förhållandena inom lagens tillämpningsområde förtrogna ledamöter, därav en skall utses bland personer, föreslagna av svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd, och en bland personer, föreslagna av landsorganisationen i Sverige. Dessa ledamöter eller suppleanter för dem skola alltid närvara vid behandling av ärenden, som avses i nämnda lag, och ersätta två av de efter förslag enligt allmänna arbetstidslagen utsedda ledamöterna. I övrigt skola om rådets beslutförhet gälla de i allmänna arbetstidslagen intagna bestämmelserna. Detta förslag ansluter sig alltså nära till motsvarande stadganden i arbetstidslagarna.

Av den föregående redogörelsen framgår, att arbetsrådet tidigare i stor utsträckning meddelat dispenser att gälla tills vidare, men att rådets dispensbeslut numera som regel avse viss bestämd tid. Besparingsberedningen har i denna del förordat en återgång till tidigare tillämpad praxis. Det ligger emellertid i sakens natur, att ett system med tills vidare gällande dispenser måste till en viss grad försvåra kontrollen över arbetstidslagarnas efterlevnad och lätt kan leda till missbruk av lämnade medgivanden. Med

hänsyn härtill och i betraktande av de ogynnsamma erfarenheter, som vunnits från den tid, då den tidigare ordningen beträffande dispenserna tillämpades, anser jag mig icke kunna biträda beredningens förslag.

Beredningen har vidare förordat, att i de fall, där tidsbegränsade medgivanden lämnas, dessa måtte få avse längre tid än som för närvarande är fallet. Med anledning härav vill jag framhålla, att några allmänna riktlinjer med avseende å den tid, för vilka medgivanden böra lämnas, svårigen kunna uppdragas. Det bör bliva arbetsrådets sak att i varje särskilt fall besluta rörande medgivandets längd, därvid rådet har att beakta samtliga föreliggande omständigheter. Jag saknar emellertid skäl antaga, att det skulle vara möjligt att genom en övergång till längre dispensstider vinna någon nämnvärd lättnad i rådets arbetsböda.

Under förutsättning att ärendena inom arbetsrådet i fortsättningen skola handläggas på samma sätt som hittills, torde knappast antalet sammanträden inom rådet kunna nämnvärt nedbringas. I varje fall torde detta icke bliva fallet, för den händelse rådet skall få att handlägga jämväl ärenden enligt butikstängningslagen. Tvärtom torde man för den närmaste tiden hava att räkna med någon ökning av det antal sammanträden, som årligen behöver hållas inom rådet.

Vad härefter beträffar besparingsberedningens förslag om indragning av årsarvodena till flertalet av rådets ledamöter och övergång i samband därmed till ett system av enbart dagarvoden får jag under hänvisning till vad i de avgivna yttrandena anförts avstyrka detta förslag. Jag vill i detta sammanhang erinra, att jag tidigare ansett mig icke kunna biträda av beredningen framlagda förslag angående indragning av årsarvodena till vissa ledamöter i arbetsdomstolen och i försäkringsrådet.

Med hänsyn till den betydande arbetsböda, som för närvarande åvilar rådets ledamöter, ävensom den ökning i arbetet som är att förvänta efter tillkomsten av den nya butikstängningslagen, synes det mig icke heller skäligt att nu vidtaga någon nedsättning vare sig beträffande de årsarvoden eller de dagarvoden, som utgå till ledamöterna. Gällande arvodesbestämmelser torde således böra lämnas orubbade. Jag förutsätter härvid, att de ledamöter, som enligt vad jag förordar skulle tillkomma med anledning av den nya butikstängningslagen, skola åtnjuta års- och dagarvoden enligt samma grunder, som gälla för övriga efter förslag utsedda ledamöter.

Enligt besparingsberedningens förslag skulle vidare av rådets icke ordinarie personal sekreterartjänsten i lönegraden Eo 26 och skrivbiträdestjänsten i lönegraden Eo 2 indragas, medan samtidigt den ordinarie sekreterartjänsten i lönegraden A 26 skulle ersättas med en sekreterartjänst i lönegraden A 24. Uteslutet är icke att, därest rådets arbetsuppgifter bibehållits oförändrade, någon reduktion av rådets personal skulle hava kunnat vidtagas. Om däremot, på sätt här förutsättes, rådet skall få till uppgift att handlägga även ärenden enligt butikstängningslagen, lär en dylik reduktion icke kunna ifrågakomma. Någon anledning att nedflytta den ordinarie sekreterartjänsten från lönegraden A 26 till lönegraden A 24 synes mig under förhanden varande omständigheter icke heller föreligga.

Anslagsberäkningar för budgetåret 1942/43.

Avlöningsanslaget.

Såsom förut nämnts har arbetsrådets avlöningsanslag för budgetåret 1941/42 upptagits till 113,400 kronor.

Genom brev den 2 maj 1941 har Kungl. Maj:t fastställt följande av riksdagen godkända avlöningsstat för rådet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1941/42:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	40,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	36,400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	27,000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	10,000

Summa förslagsanslag kronor 113,400.

Samtidigt har Kungl. Maj:t föreskrivit, att den å avlöningsstaten upptagna anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, skall tills vidare från och med budgetåret 1941/42 disponeras på följande sätt.

Årsarvode till en ordförande och chef (befattningen innehas av ledamoten, tillika byråchefen)	kronor	4,000
Årsarvode till en ledamot, tillika ställföreträdare för ordföranden	»	2,000
Årsarvoden å 1,500 kronor till 9 ledamöter	»	13,500
Dagarvoden till ledamöter och suppleanter, <i>förslagsvis</i>	»	16,800
Ersättningar till på arbetsrådets föranstaltande vid allmän underrätt hörda vittnen och sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	»	100

Summa kronor 36,400.

I skrivelse den 23 september 1941 har *arbetsrådet* — såsom förut nämnts — framlagt beräkningar rörande medelsbehovet för nästa budgetår för bestridande av rådets avlöningskostnader. Därvid har rådet utgått från att besparingsberedningens förslag beträffande rådet icke skola komma att genomföras.

Rådet har uppskattat utgifterna till avlöningar till ordinarie tjänstemän till samma belopp, vartill desamma beräknats för det löpande, eller alltså till 40,000 kronor.

Vad angår anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar framhåller rådet, att de från posten utgående utgifterna till dagarvoden till ledamöter och suppleanter, som för vart och ett av de senaste budgetåren uppskattats till 16,800 kronor, under sistförflutna budgetår allenast uppgått till 10,802 kronor, vilket berodde på att det visat sig möjligt att hålla ett mindre antal sammanträden än som tidigare ansetts bliva nödvändigt. Rådet beräknar för nästa budgetår kostnaderna för dagarvoden till ledamöter och suppleanter till allenast 10,000 kronor. Då övriga utgifter under denna post

beräknats till oförändrade belopp, har rådet ansett arvodesposten i sin helhet kunna upptagas till (4,000 + 2,000 + 13,500 + 10,000 + 100) 29,600 kronor.

Beträffande posterna till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal och till rörligt tillägg ifrågasätter arbetsrådet icke någon ändring. Posterna hava alltså upptagits till 27,000 respektive 10,000 kronor.

De totala avlöningskostnaderna hava således beräknats till (40,000 + 29,600 + 27,000 + 10,000) 106,600 kronor.

Departements-
chefen.

I likhet med arbetsrådet anser jag anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän kunna upptagas till 40,000 kronor.

Beträffande posten till arvoden och särskilda ersättningar räknar jag liksom arbetsrådet årsarvodena till ordföranden och till ordjörandens ställföreträdare till oförändrade belopp, alltså till 4,000 respektive 2,000 kronor.

För årsarvoden till övriga ledamöter får till en början beräknas samma belopp som för löpande budgetår eller 13,500 kronor, vilket belopp är avsett för arvoden å 1,500 kronor till envar av 9 ledamöter. För handläggning av ärenden enligt den nya butikstängningslagen skulle emellertid tillkomma 2 ledamöter, vilka — såsom förut nämnts — böra uppbära årsarvoden å 1,500 kronor. Då arbetsrådets befattning med butikstängningslagen kan antagas börja den 1 oktober 1942, böra årsarvoden för dessa ledamöter beräknas för tiden 1 oktober 1942—30 juni 1943. För årsarvoden till rådets ledamöter torde därför få upptagas ett belopp av (13,500 + 2,250) 15,750 kronor.

Handläggningen av ärenden enligt den nya butikstängningslagen torde såsom nämnts — åtminstone i början — komma att för rådet medföra en del extra arbete och nödvändigöra någon ökning av antalet sammanträden. Med hänsyn därtill ävensom till det ökade antalet ledamöter anser jag det knappast tillrådligt att beräkna utgifterna för dagarvoden till ledamöter och suppleanter till lägre belopp än 12,000 kronor.

För ersättningar till på arbetsrådets föranstaltande vid allmän under rätt hörda vittnen och sakkunniga torde få avses ett belopp av 150 kronor. Utgifterna för arvoden och särskilda ersättningar hava alltså av mig sammanlagt beräknats till (4,000 + 2,000 + 15,750 + 12,000 + 150) 33,900 kronor.

Övervägande skäl synas mig tala för att den nuvarande icke-ordinarie personalen hos rådet skall bli tillräcklig under nästa budgetår även därest rådet får till uppgift att handlägga vissa ärenden enligt butikstängningslagen. Jag räknar därför med att posten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal också för nästa budgetår kan upptagas till 27,000 kronor. För den händelse mot förmodan en utökning av ifrågasatt personal skulle bli erforderlig, torde det få ankomma på arbetsrådet att göra den framställning om förstärkning av anslagsposten, som i följd härav kan finnas påkallad, varefter frågan härom torde få i särskild ordning underställas riksdagens prövning.

Posten till rörligt tillägg bör, såsom föreslagits av arbetsrådet, upptagas till 10,000 kronor.

Medelsbehovet för avlöningar skulle enligt dessa beräkningar bliva (40,000 + 33,900 + 27,000 + 10,000) 110,900 kronor.

Omkostnadsanslaget.

För användningen av det för innevarande budgetår till arbetsrådet: omkostnader anvisade förslagsanslaget å 18,700 kronor har Kungl. Maj:t den 2 maj 1941 fastställt omkostnadsstat, upptagande följande poster:

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	200
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	»	9,500
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	9,000
		<hr/>
	Summa kronor	18,700

Av det för expenser upptagna beloppet hava 400 kronor avsetts för lyse och 8,600 kronor för övriga expenser.

I förenämnda skrivelse den 23 september 1941 har *arbetsrådet* beräknat medelsbehovet för nästa budgetår för sagda ändamål.

Posten till sjukvård m. m., har därvid upptagits till oförändrat belopp, 200 kronor.

Beträffande posten till reseersättningar föreslås med hänsyn till minskad belastning en nedsättning till 8,500 kronor.

För expenser beräknas även för nästa budgetår 9,000 kronor, därav 400 kronor för lyse och 8,600 kronor för övriga expenser.

Sammanlagt har alltså medelsbehovet uppskattats till (200 + 8,500 + 9,000) 17,700 kronor.

Mot arbetsrådets beräkning av de olika posterna under omkostnadsanslaget har jag icke något att erinra. Anslaget torde därför för nästa budgetår böra upptagas till 17,700 kronor.

Departements-
chefen.

Hemställan.

Under åberopande av vad jag i det föregående anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande avlöningsstat för arbetsrådet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän.		
<i>förslagsvis</i>	kronor	40,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	»	33,900
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	27,000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	10,000
		<hr/>

Summa förslagsanslag kronor 110,900;

Kungl. Maj:ts proposition nr 343.

*dels till Arbetsrådet: Avlöningar för budgetåret 1942/43
anvisa ett förslagsanslag av kronor 110,900;
dels ock till Arbetsrådet: Omkostnader för budgetåret
1942/43 anvisa ett förslagsanslag av kronor 17,700.*

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda
hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt
förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta
protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Anders Lundstedt.